

Липсата на капацитет за ефективна информационно-

аналитична дейност предопределя провалите

Тихомир Стойчев

Често възникващи скандали, свързани с дейността на МВР или специалните служби на страната изненадват със своята внезапност и мащабите на техните последици.

Естествено, искат или не, тези които са поели отговорността да управляват, поемат отговорността и тежестта на същите тези последици.

Доколкото Р. България е парламентарна република, то негативите се разпростират и върху намиращите се формално в опозиция по отношение на изпълнителната власт, но иначе добре представени или свързани с другите власти и институции.

Понеже в светлината на прожекторите е основно престъпността, с успехите срещу която управляващите от ГЕРБ се гордеят, то в тази статия ще стане въпрос основно за нея.

Иначе поводите са свързани още с ескалацията на общественото обвинение за нарастващото полицейско насилие и видимото спадане на обществената подкрепа за мерките, които правителството предлага.

Вътрешният министър и вицепремиер едновременно е и най-важната политическа фигура в ГЕРБ.

Неговото учебникарско признание, че престъпността е социално явление и поради това не е само на МВР работа да се бори с нея прозвуча като опит за бягство от проблемите.

Или от адекватни решения, които управляващата политическа партия да предложи.

Ето още няколко истини:

- Престъпността е социално явление;

- Резултатите от дейността на правителството срещу нея ще се оценяват и използват задължително политически;

- Ръстът на престъпността сочи наличието на задълбочаващ се социален конфликт, трайно решение за което не се очертава.

Като нямаме амбицията да отговаряме на повдигнатите въпроси за решения, само ще си позволим да напомним, че те могат да бъдат изведени само на много задълбочен и пълен анализ на протичащите не само в българското общество динамични промени.

Основна задача на всеки анализ е формиране на базово знание по даден проблем, което да доведе до подобряване на изпълнението на оперативните действия и подпомага изготвянето на политики и решения в съответствие с тях за съответните проблеми.

Анализ се нарича действието по разделяне, разчленяване на цялото на неговите съставни части или основополагащи елементи; детайлно изучаване на комплексен обект с цел разбиране и установяване на неговата природа, което цели определяне на неговите съществени характеристики.

Видовете анализ се определят от решаваните задачи и определянето на възможните алтернативи и резултати.

Дескриптивният анализ предполага преглед на предишните решения и действия (ретроспективен подход) или оценка на текущи решения (оценъчен).

Анализът на възможните последствия от прилаганите решения е известен като перспективен, който може да бъде разделен още на прогностичен и прескриптивен;

Дескриптивният анализ представлява съставна част от перспективния анализ, като подпомага проектирането и оценката на новите решения.

Перспективният анализ идентифицира комплексните проблеми: качествени и количествени съпоставки, алтернативни пътища за решаване, представяне на достатъчен обем информация за разбиране на проблема и използване от страна на лицата, приемащи решенията.

В него се оценяват техническите и икономически възможности, както приемливостта на различните алтернативи, концепцията за поетапното прилагане и евентуалните очаквани последствия от реализацията.

Когато говорим за престъпност, за действия на оперативните служби срещу нея, допълнението "оперативен" трябва задължително да бъде включено като понятие, защото на това ниво, за този анализ основно ще се използват данни и материали

придобити по оперативен(секретен или съчетан) път; че в основната ще бъде идеята подобряване на оперативните възможности в направление планирането и извършването на дейност по противодействие на тази престъпност; че тази дейност ще става все по- интересна за обществото, което има право да знае повече за дейността на тези които избира и на които плаща.

Ето защо дейността по гарантиране на сигурността на триадата индивид, общество, държава, съотноситима към дейността на специализираните органи и за високата йерархия на политиката и управлението на страната трябва да бъде съобразена с огласяваните публично решения и споделяните ценности.

Мащабите, обема и качеството на анализа се намират в пряка пропорционалност с нивата на институциите, за които работят.

Те в еднаква степен зависят от собствената компетентност на най- ниските нива, както от компетентността на обичайния клиент- заявител за техният продукт.

Клиентът- заявител на анализа е в максимална степен зависим от нивото на своята подготовка и компетентност.

Дори слабо компетентен клиент- заявител, ако може да се ползва от висококачествен анализ и получените в резултат на него алтернативи може да се очаква да повиши успеваемостта си.

Анализът е също синтезиране на информация, която включва резултати от различни изследвания и цели изработване на алтернативни и окончателни решения, както и за определяне на бъдещите потребности и насоки за управлението.

Тук е мястото да се подчертае, че информационно- аналитичната дейност не може да бъде кампан
иен, а е задължително непрекъснат, цикличен процес.

Решенията и действията по реализация на адекватни решения са основният фактор, характеризиращ състоянието на една система, нейната роля и място във взаимоотношенията с останалите.

Те са показател за качеството на нейната дейност, ефективност и функции.

Като се отклоним от сухата материя, посвездните действия по няколко случая, които МВР на различни равнища се опитва да представи за успех, сочат точно обратното.

МВР се оказва все по- изоставаш елемент от системата, който повлиява и върху възприемането на останалите.

Същевременно МВР е тромава структура със своя йерархия и трупаци се проблеми.

При това дори най- ниските звена в йерархията са важен елемент от процеса на информационно- аналитичната дейност, която в своята цялостност би следвало да поражда освен достатъчни гаранции за сигурността, също да осигурява по- високите нива на управление с алтернативни варианти за решения.

От информационно- аналитичния поток, породен от съответното звено се определя нивото на съответствие на собствените му претенции за неговата роля и място.

Това обяснява причината честите претенции и искания на редовите полицаи и на защитаващите техните интереси организации остават без особена обществена подкрепа.

В определени условия от това зависи и неговата жизненост.

Критичните оценки нерядко в последните години дават основание за политически намеси, последвани от различни структурни и кадрови реформи.

Друг е въпросът дали те водят да ефективност и доколко са обосновани, след като констатираме недостатъци в информационно-аналитичните дейности на различни равнища на властите.

Ако това е важно за полицейските и други служби и институции, ангажирани най-общо със сигурността, то многократно по-важно е това за вземащите политически и управленски решения на най-високо ниво.

Самото изработване на решения за управлението и политиката представлява преобразуване на обществените потребности в задължителни изисквания и норми, които трябва да регулират в ефективна посока обществените взаимоотношения; да съдействат за разпределение на ресурсите при решаването на общозначими проблеми.

За тези цели е важно характерът на решенията да бъде степенуван така, че да съчетава в достатъчна степен непубличните с публичните.

Информационно-аналитичната или друга дейност, свързана с ежедневието и технологиите на специалните служби естествено имат специфичен и непубличен характер.

Едновременно развитието на обществените отношения, на международните връзки, засиленият публичен интерес към дейността на тези служби налага адаптиране на част от информационно-аналитичната дейност и особено частта, формираща взимането и придвижването на съответните управленски и политически решения да има публичен характер.

Трябва да се има предвид, че всяко оперативно действие се извършва и решенията по

него се взимат често в условията на информационен дефицит, в недостиг на времеви и други ресурси(технически, човешки и др.).

Това в йерархичните структури е толкова по- силно въздействащо, колкото по- ниско се намира съответното звено(в повечето от случаите полицейски участък или РПУ).

Според нивото на взимане и мащабите решенията се делят на:

- стратегически- които се взимат на високите нива и касаят важни въпроси от дейността, организацията и развитието на обществото;

- тактически- приемани на средните нива на управление и касаещи конкретните въпроси от дейността на организацията или ведомството, чието ръководство ги приема;

- оперативни- които се приемат на низово равнище и са свързани с текущи въпроси, които изискват бързи решения.

Информацията притежава критично значение за процеса на приемане на решения в две основни посоки:

- кой каква информация притежава;

- кой как интерпретира информацията, която получава.

Значимата информация, която може да бъде ползвана при взимане на най- важните решения се свежда до следните взаимосвързани компоненти:

Проблеми

Алтернативи

Действия

Резултати

Ограничения

Според тази логика проблемът представлява актуална ценност или възможност, която може да бъде реализирана посредством определено действие. Познаването на проблема изисква своевременно и пълноценно придобиване на информация за състоянието, причинно- следствените връзки и значимостта на целите.

За добро или лошо, обществото ни е все още силно политизирано.

В съвременните условия всяко решение е толкова по-жизнеспособно, колкото е във възможностите му да осигури и увеличи политическата поддръжка.

Политическите решения трябва да отчитат и могат да търсят подкрепа в различните власти, из средите на обществените и политически организации, от лидерите на обществено мнение и граждани.

Ние в последните години не сме свидетели на особено активен диалог между гражданските структури и институциите по каквито и да било обществено значими проблеми.

Ако бъдат характеризирани източниците и формите на политическата поддръжка, то те могат да включват “широката общественост” и “проблемната аудитория”.

Балансът и интересите най-често налагат едновременно съобразяване и с двете форми.

Несъответстващите на това условие предложения и решения в най-добрия случай могат да имат реализация единствено като утопични идеи или добрите пожелания.

Ние нямаме усещането за ефективен и пълноценен процес, още по-малко за постоянство в решенията, ако съдим по резултатите на МВР и службите за сигурност.

Рационалният процес при приемане на решенията се състои от пет основни стъпки: определяне на целите; идентифициране на алтернативите; оценка на последствията; избор на решение и връщане в изходна позиция. Последното осигурява добавянето на нови информационни данни и необходимите контури, целящи ефективност на управлението и осигуряване на обратната връзка.

Има една съществена особеност.

Информационно-аналитичните механизми предполагат наличие и използване от съответните институции знания и опит.

Без тях не е възможно да се говори за избор на алтернативни решения за решаване на значими обществено-политически проблеми.

Х. Ласуел предлага концептуална схема, която позволява да бъде получен обобщен образ на основните етапи на всяко решение.

Прогнозирането предполага определяне на рисковете, последствията, изгодите и вредите, които могат да произтекат от едно или друго решение. Крайна цел е да стесни спектъра от приемливи решения, сред които да бъде избрано най-правилното и приложимото. Следва да можем да определим решението измежду алтернативните варианти с помощта на легитимиране.

А това означава по същество взимане на решение и нормативно уреждане (заповед, указ, решение) и т.н.

Често етапът на легитимиране на даден избор за решение е и най-политизирания момент от процеса.

Поради тази причина нерядко се говори за определяне възможностите дадено решение "да мине".

Фазата на оценяване като съставна част от процеса на проектиране, приемане и реализиране на решението трябва да отговори на следните ключови въпроси:

- По какъв начин да бъде оценен и измерен успеха и ефективността от дадено решение?
- Кой има пълномощия да прави оценката и какви са целите ѝ?
- Кои компоненти от едно решение са успешни и кои не?
- Способства ли реализацията на решението за постигането на целите и в каква степен?
- Има ли способности за повишаване на ефективността от прилаганото решение.

Прекратяването предполага изменение на статуса и функцията на решенията, програмите и организацията, които се оказват нефункционални, неефективни, остаряли и нецелесъобразни.

Приемането на нови решения, отменящи или променящи старите, закриване на програмите или провеждане на структурни промени в организацията са възможните практически резултати от оценяването.

Даденият етап остава най-болезнен при приемането на политически решения.

Ползвана литература:

Deutsch K., The Nerves of Government, NY, 1966

Lindblom C., The Science of Muddling Throu//Public administration Review, Spring, 1959

Simon H., The New Science of Management Decision, NY, 1960

Петров А.Л., Федулов, Ю.Г., Подготовка и принятие управленческих решений, М., РАГСр 2000

Участие на НПО в процесите на вземане на решения, (Проект), http://bcnl.org/uploads/documents/stanovishta/uchastie_strategicheski_dokument.pdf

Марков, К., Определяне на вътрешни правила за управление на риска в публичния сектор- държавна и публична администрация, ВСУ “Черноризъц Храбър”, http://ejournal.vfu.bg/bg/pdfs/Kostadin_Markov_Opredeliane_na_vutreshni_pravila_za_upravlenie_na_riska_v_publichnia_sektor.pdf

Слатински, Н., За качеството на решенията в системата за национална сигурност, изказване, направено по време на Кръгла маса, посветена на проблеми на националната сигурност (23 юни 2008 год., „София-прес“)

Андреев Н.А, Коробов, В.Б., Концептуализация стратегического анализа в правоохранительной сфере, <http://jurnal.amvd.ru/indviewst.php?stt=317&SID=>

Вершинина А.В., Ситуационный анализ в сфере обеспечения экономической безопасности предприятий реального сектора экономики, http://www.ogbus.ru/authors/Vershinina/Vershinina_1.pdf

Андреев, А., Средата за сигурност и влиянието ѝ върху националната сигурност и националните интереси, http://www.aadcf.nvu.bg/struktura/katedri/IS/content/doc_4.pdf

Lasswell H., A Pre- View of Policy Sciences//American Elsevier. NY, 1971

Brewer G.D. and Leon P. de., The Foundations of Policy Analysis. Homewood. 1983

Сморгунова, Л.В., Рациональный выбор в политике и управлении, Изд. СПбГУ, 1998